

ГЕНЕЗА ДЕРЖАВНОСТІ: УКРАЇНА – ІЗРАЇЛЬ: КОМПАРАТИВНИЙ ЗАСАДНИЧИЙ АНАЛІЗ

Досліджено особливості впливу трьох засад формування державності (армія, мова, віра) на державотворчий процес України й Ізраїлю, проведено їхній компаративний аналіз під кутом геополітичного стану країн, розглянуто динаміку зазначених процесів у ракурсі світової геополітики та її процесів.

Проведено аналіз виникнення та становлення збройних сил країн (ЗСУ ТА ЦАГАЛ) та їхню участь у захисті національних інтересів, безпеки країни. Досить цікавим і повчальним є формування і дія воєнної доктрини Ізраїлю, процес її модернізації та засаднича роль ідеологічних основ для ЦАХАЛУ у процесах посилення обороноздатності держави.

Унаслідок компаративного аналізу досліджено вплив мови та віросповідання для націо- та державотворчих процесів України й Ізраїлю. Наголошено на спільних особливостях історії цих країн і водночас різних шляхах та механізмах закріплення державності. Проаналізовано позицію філософа Т. Возняка на сам процес розвитку ідей України й Ізраїлю з огляду на інституціоналізм у процесах державотворення віри та релігії.

Цитуючи українських дослідників, підкреслено, що успіх Ізраїлю і провал України в національній політиці зумовила одна, але дуже важлива для справи мовного планування обставина. Заснуванням Ізраїлю керувала сильна, відповідальна за свій народ еліта, яка хотіла, щоб після пережитих лихоліть він мав свою державу. В Україні такій еліті прийти до влади не вдалося.

У висновках наголошено на тому, що спільні події в історії держав, схожі особливості їхнього генезису спонукають до тісної міждержавної взаємовигідної співпраці та врахування досвіду державотворення.

Ключові слова: армія, віросповідання, державна мова, Україна, Ізраїль, державотворчі процеси, національна безпека.

Постановка проблеми. Тридцять років тому на карті Європи виникла одна з найбільших країн цього континенту, що володіє унікальними ресурсами й потенціалом як духовного, так й економічного розвитку. Проте й дотепер питання врахування досвіду державного будівництва країни, яку розбудовували в умовах ворожого оточення та постійної загрози збройного нападу, є досить актуальним і повчальним для України. Для багатьох політично заангажованих громадян знаковими вказівниками цього процесу є мова, віра (віросповідання) та армія. Однак і політично неактивні громадяни вважають, що на цих трьох інституціях має базуватися державність України. Варто розглянути їхнє значення для побудови державності з позиції компаративного аналізу.

Мета статті – здійснити компаративний аналіз генези державності України й Ізраїлю та виокремити уроки для подальших процесів державотворення.

Аналіз останніх досліджень. Незважаючи на те, що проблематика становлення державності України й Ізраїлю є предметом постійної уваги засобів масової інформації, усе ж вона залишається недостатньо висвітленою в академічній літературі. При цьому перевагу надають дослідженню вузьких аспектів, що не забезпечує формування цілісного бачення закордонної політики цієї держави. Найпомітнішими дослідниками є представники Ізраїлю та США, зокрема Д. Ваксман, Ю. Костенко, С. Ласенські, М. Навон, Б. Рейч, С. Софер, М. Хеллер, І. Звягельська та ін. В Україні окремі аспекти розвитку державності Ізраїлю вивчають Г. Божкова, Т. Возняк, А. Захарченко, М. Липяцька, А. Мучник, Є. Федченко. У вітчизняній науковій думці особливе зацікавлення викликають українсько-ізраїльські відносини. Зазначене питання досліджували О. Балера, О. Балюк, С. Давидчук, В. Горovenko, В. Тютюнник та ін.

Виклад основного матеріалу. Чому для цього порівняння беремо саме Ізраїль, а не якусь іншу державу? Це пов'язано з тим, що з початків становлення Ізраїлю його державність постійно потребувала захисту від зовнішньої агресії в умовах становлення демократичного світського суспільства. З огляду на це розпочнемо з армії.

Україна мала авторитет у міжнародних відносинах тоді, коли реально мала сильне і досвідчене військо. Поринувши в історію державності, варто згадати військові походи київських князів Святослава, Володимира, військової міць і міжнародний вплив князя Ярослава Мудрого. Легендарний слід залишили козацькі полководці – кошові отамани й гетьмани П. Сагайдачний, І. Сулима, І. Сірко та Б. Хмельницький. І. Мазепа в боротьбі за незалежність зазнав поразки через відсутність єдності в українському суспільстві та в козацькому війську, яке в значній мірі підтримало російську армію та царя Петра. У часи національно-визвольних змагань 1917–1920 рр. Українська держава (УНР) зазнала поразки також через відсутність єдності позицій щодо формування сильної і мобільної армії у боротьбі з ворожим оточенням та ненадійністю європейських союзників. Між лідерами УНР – соціалістами С. Петлюрою та В. Винниченком – постійно точилась дискусія щодо необхідності існування регулярних збройних формувань – чи "революція має захищатися сама" (Ворона, 2018b). Яскравий приклад відстоювання національних інтересів та жертвової боротьби за державність продемонструвала Українська повстанська армія, а у боротьбі із фашистами українські партизанські формування на чолі із С. Ковпаком, І. Федоровим та ін.

У час "гібридної війни", розв'язаної Російською Федерацією, унікальною суспільною формою боротьби за збереження держави, як і в часи УНР (повстанські загони), постала збройна сила добровольчих українських батальйонів ("Айдар", "Азов", ОУН, "Фенікс" та ін.). Багато бійців цих формувань взагалі не мали військового досвіду і пішли захищати Україну безпосередньо з Київського майдану після завершення активних подій Революції гідності. Це дало можливість зупинити плани з анексії РФ півдня України та створення фейкової Новоросії. Усі згадані легендарні події лягли в основу формування національно-патріотичного настрою Збройних сил України, що нині героїчно боронять Українську державу від російського агресора. А легендарне гасло УПА та Холодного яру "Перемога або смерть", червоно-чорний стяг боротьби за волю України вже є засадничими для ЗСУ.

Нині Збройні сили України – військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладено завдання з оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності (Про Збройні сили України, 1992). Структурно сучасне українське військо поділено на три види та два окремі роди військ/сил. Збройні сили України забезпечують стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору в межах територіального моря України, а також беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом (Про Збройні сили України, 1992).

З'єднання, військові частини і підрозділи Збройних сил України відповідно до закону можна залучати до здійснення заходів правового режиму воєнного і надзвичайного стану, боротьби з тероризмом і піратством, посилення охорони державного кордону, суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні і континентального шельфу України та їхнього правового оформлення, протидії незаконним перевезенням зброї, наркотичних засобів та психотропних речовин, ліквідації надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, надання військової допомоги іншим державам. Також вони можуть брати участь у міжнародній військовій співпраці, міжнародних антитерористичних, антипіратських та інших міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки на підставі міжнародних договорів України та в порядку й на умовах, визначених законодавством України (Про Збройні сили України, 1992).

За інформацією Лондонського Міжнародного інституту стратегічних досліджень, що міститься у виданні *The Military Balance* 2018 р., зазначено: Збройні сили України нараховують 204 000 військовослужбовців, з яких 145 000 у Сухопутних військах, 6000 у ВМС, 45 000 у Повітряних силах, 8000 у Десантно-штурмових військах, певна кількість у Силах спеціальних операцій. Сухопутні війська мають на озброєнні 832 танки, 1087 бойових машин піхоти і 548 розвідувальних бронемашин, 1737 одиниць артилерії, 90 тактичних ракетних комплексів і 35 ударних гелікоптерів. Військово-морські сили мають на озброєнні 1 фрегат і 10 військових суден меншого класу. Українська авіація нараховує 71 винищувач, 14 бомбардувальників, 31 штурмовик, 30 транспортних літаків (*The Military Balance*, 2018).

Українська армія зберігає бойові традиції предків та імена героїв, від воїнів-русичів і козаків до січових стрільців і вояків УПА. Військовим частинам ЗСУ присвоєно імена легендарних українських полководців та назви уславлених підрозділів минулого: 24-та окрема механізована бригада (ОМБр) імені Короля Данила, 72-га ОМБр імені Чорних запорожців, 93-тя ОМБр "Холодний Яр", 30-та ОМБр імені князя Костянтина Острозького, 55-та окрема артилерійська бригада (ОАБр) "Запорізька Січ", 26-та ОАБр імені генерал-хорунжого Романа Дашкевича, 58-ма окрема мотопіхотна бригада імені гетьмана Івана Виговського, 7-ма бригада тактичної авіації (БрТА) імені Петра Франка, 299-та БрТА імені генерал-лейтенанта Василя Нікіфорова, Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут.

Спадковість героїки покоління знайшла відображення і в елементах одностроїв – польовий кашкет – "мазепинка", нарукавний тризуб. Гасло "Слава Україні" – "Героям слава" стало офіційним вітанням українського війська.

Поряд із чоловіками на захист України ставали й жінки. Нам відомі імена славних дочок України: Х. Сушко та Х. Пекарчук, які воювали в Армії УНР. У легіоні Січових стрільців функціонував жіночий підрозділ – чота – її

співорганізаторкою була відома розвідниця О. Басараб. Сотні жіночих імен можна знайти серед героїв Другої світової війни та бійців УПА, серед партизан. Нині в українській армії кожним десятим бійцем є жінка. І вони разом із чоловіками освоїли спеціальності снайпера, кулеметника, розвідника, механіка, інструктора, медика та служать на передовій. За останні 10 років кількість жінок в ЗСУ зросла майже у 15 разів.

Наразі Українська армія активно модернізується, відновлює українські військові традиції та позбувається радянської спадщини. ЗСУ стають однією з найбоєздатніших армій Європи, маючи за плечима понад сім років досвіду боїв російсько-української війни. За цей час уже проведено низку важливих реформ, щоб військо професіоналізувалося та набуло інституційної значущості у країні.

Збройні сили Ізраїлю пройшли тернистий шлях формування і нині є одними з найбоєздатніших у світі. 29 листопада 1947 Генеральна Асамблея ООН ухвалила Резолюцію № 181, що передбачала утворення на території Палестини двох держав: арабської та ізраїльської. Загалом єврейське населення вітало цей план, але араби відкинули його. 14 травня 1948 Єврейська Національна Рада проголосила створення держави Ізраїль. Відразу ж після проголошення державності у країні розпочалися військові дії проти неї і виник ЦАГАЛ (*Цва хаган' ле-исра'ель* – Збройні сили Держави Ізраїль і головний орган її безпеки, заснований через два тижні після заснування держави, під час Війни за незалежність Ізраїлю) (Армія оборони Ізраїлю).

26 травня 1948 р. прем'єр-міністр Д. Бен-Гуріон підписав "Указ про Армію оборони Ізраїлю". ЦАГАЛ переважно складався із членів *Хагани* (єврейська партизанська військова організація, заснована 1920 в Палестині для захисту єврейських поселенців від арабських нападів, а після виникнення держави Ізраїль 1948 р. лягла в основу формувань ізраїльської армії) і зберіг її організаційну будову. До Армії оборони Ізраїлю згодом приєдналися також члени *Лехі* ("Борці за незалежність Ізраїлю" – єврейська бойова, підпільна організація, що діяла проти британського мандату в Палестині з 1940 р.) й *Іргуна* ("Національна військова організація" – ізраїльська військова організація, що виникла 1931 р. та боролася проти британської влади в Палестині у 1930-ті – 1940-ві рр.) (Армія оборони Ізраїлю).

У ніч проти 15 травня 1948 єгипетські літаки бомбардували Тель-Авів, й армії п'яти арабських держав розпочали військові дії проти євреїв, а завершилися вони протягом лютого-липня 1949 р. укладанням Ізраїлем угод про перемир'я з Єгиптом (24 лютого), Йорданією (3 квітня), Сирією (20 липня). Угоди мали тимчасовий характер і не врегулювали остаточно територіальні питання. Переговори проходили на грецькому о. Родос за посередництва представників ООН. Делегати від арабських країн спілкувалися з ізраїльською делегацією лише через представників ООН, підкреслюючи таким чином своє невизнання законності існування держави Ізраїль. Згідно з угодами про перемир'я між Ізраїлем й арабськими країнами були встановлені тимчасові кордони (Зелена лінія), по обидві боки яких створювали демілітаризовані зони. Контроль за дотриманням перемир'я було покладено на спеціальну комісію ООН. Відтоді ЦАГАЛ постійно насторожі безпеки держави. Його дієздатність базується на постійній увазі держави до армії, загальній військовій повинності та розвиненому волонтерстві, розвиненій системі територіальної оборони. 2017 р. ЦАГАЛ нараховував 176,5 тис. осіб. Крім

цього, країна має велику і потужну армію резерву (вона є базою для територіальної оборони країни): 565 тис. осіб, зокрема й сухопутні війська – 380 тис. осіб, ВПС – 24,5 тис. осіб, ВМС – 3,5 тис. осіб. Загалом мобілізаційні ресурси країни становлять 3,11 млн осіб, серед яких придатних до військової служби 2,55 млн осіб (Армія оборони Ізраїлю).

1949 р. комітет під головуванням полковника Х. Ласкава розробив військову доктрину держави, що виходила з ізраїльської оцінки геополітичного положення Ізраїлю. "Ізраїль поступається сусідам за населенням і в доступному для огляду майбутньому завжди буде змушений вести війну проти супротивника, що переважає чисельно. Суперечка із сусідами полягає не в незгоді з приводу кордонів, а в неприйнятті самого факту існування Ізраїлю. Противники Ізраїлю будуть вести війну проти нього на знищення. З огляду на географічні реалії, а також перевагу противника в живій силі і техніці Ізраїль у разі війни не може розраховувати на перемогу за допомогою знищення ворога. Реальною метою має бути спричинення такої шкоди його збройним силам, що вивело б їх з ладу на максимально тривалий час. Мала територія, дуже порізані кордони і близькість населених центрів до лінії фронтів позбавляє Ізраїль усякої стратегічної глибини. У найвужчій зоні відстань від кордону до моря становить всього 14 км. Жодних природних бар'єрів для оборони не існує. Ізраїль не може вести довгу війну. Війна робить необхідною мобілізацію такого величезного відсотка населення, що економіка через кілька тижнів просто перестане функціонувати" (Армія оборони Ізраїлю). 11 липня 2013 р. міністр оборони Ізраїлю М. Яалон заявив, що у зв'язку з обстановкою на Близькому Сході, яка змінила характер загрози єврейській державі, на зріла необхідність в армійських реформах: "Слід урахувати той факт, що нинішній театр військових дій абсолютно не схожий на все, що ми знали до цього. Натепер набагато менший акцент робиться на використанні важких озброєнь, основна увага звернена на технології, на безпілотні літальні апарати, які дають нам значну перевагу перед нашими супротивниками. Сьогодні битви армії з армією на кшталт тих, що були під час Війни Судного дня, набагато менш вірогідні". Основні напрями, за якими будуть проведені найважливіші зміни, – це розвідка, прослуховування, активні дії в кіберпросторі, оснащення сучасним озброєнням. Усі реформи пройдуть на тлі серйозних бюджетних скорочень. Планують звільнення 5000 військовослужбовців, розпуск декількох ескадрилій і танкових частин, створення на Голанських висотах окремого округу, який стане базою для відбиття можливої агресії з боку Сирії. Передбачають скорочення кількості військових кораблів, списання застарілих зенітних комплексів, закриття в Генеральному штабі відділу логістики. Водночас знижують кількість і тривалість польових навчань й особливу увагу приділяють технологічному оснащенню бойових частин. Програма скорочень зробить армію кількісно меншою, але якісно кращою. "ЦАХАЛ переживає епоху революційних змін. Незабаром у нас буде якісно інша армія", – зазначив М. Яалон (Нова концепція).

Головною метою реформи військової доктрини стануть недопущення контрабанди зброї і запобігання тероризму. Армія готує нові підрозділи, які будуть захищати країну від загроз, що виникають внаслідок нової стратегічної ситуації на Близькому Сході. Нова концепція передбачає точкові удари, на зразок тих, що спостерігалися останнім часом у Сирії. ЦАХАЛ назвав нову концепцію "битви між війнами". Термін був придуманий для опису

динамічної політичної і військової кампанії. Подібну кампанію розбивають на три компоненти: запобігання, дезорганізація, стримування. Розпочато розробку нових стандартів і розподіл ролей згідно з новою концепцією (ЦАХАЛ: сокращения ради оснащения, 2013).

Від часу проголошення своєї незалежності 1948 р. держава Ізраїль брала участь у восьми визнаних війнах, двох палестинських інтифадах та низці інших збройних конфліктів у межах значно більшого арабо-ізраїльського конфлікту (Армія оборони Ізраїлю).

Мова, що загально визнано, є головним консолідуючим чинником побудови нації та держави. Україна й Ізраїль у питаннях мови мають багато спільних рис її розвитку та відродження. В умовах недержавності нації народи зберігали і розвивали мову та збагачували національні культури. Приємно, що багато з єврейських митців і політичних діячів мають українське коріння. Як наприклад Ш. Алейхем чи Г. Меїр (Ворона, 2018 а).

Однак якщо закріплення іврити як мови держави Ізраїль не викликало жодних сумнівів за умов її відродження з небуття, то українська мова до цього часу проходить свій суперечливий тернистий шлях і супротив від агентів впливу, що представлені в українському суспільстві (російськомовні ЗМІ та суспільні Інтернет мережі, парафії Московського патріархату УПЦ, друкована російськомовна продукція, тощо).

На думку доктора філологічних наук, професора Національного університету "Киево-Могилянська академія" Л. Масенко, мовний досвід Ізраїлю є вражаючим, оскільки там досить "швидко вдалося відродити у функції загальнодержавного засобу спілкування іврит – мову, яку тривалий час не жували як розмовну. Суспільство, отже, мало виконувати одночасно два завдання – упроваджувати іврит і створювати розмовний побутовий лексикон. В Україні ж за 25 років не відбулось ані значного кількісного збільшення українськомовних груп у столиці, ані суттєвого послаблення панівних позицій російської мови на більшій частині території. Успіх Ізраїлю і провал України в національній політиці зумовила одна, але дуже важлива для справи мовного планування обставина. Заснуванням Ізраїлю керувала сильна, відповідальна за свій народ еліта, яка хотіла, щоб після пережитих лихоліть народ мав свою державу. В Україні такої еліти прийти до влади не вдалось. Проросійські імперські сили виявились сильнішими" (Масенко, 2017: Мучник, 2012).

Колишня депутатка (та голова Комітету з питань освіти, спорту та культури) Кнесету, докторка Е. Вілф. Мова, сказала вона, була тією критичною ланкою, без якої державо- та націотворення ізраїльтян не мало шансів на успіх. "Я би сказала, що відродження іврити – це історія сили волі та спрямованості. Попервах проект відродження цієї мови виглядав божевільним. Але євреї, які оселялись на землях Ізраїлю, були ладні іти на жертву. Вони розуміли, що їм буде важко, проте покоління їхніх дітей вже цілком природно вростатиме в мову. Готовність іти на жертву походила від усвідомлення великої історії. Це робили в ім'я великої історії та великої нації. Це був час, коли найрозумніші та найталановитіші люди писали книжки, йшли в школи вчити дітей. Вони винаходили нові слова й наближали іврит до відповідності сучасним вимогам" (Стуканов, 2018).

Цікава позиція філософа Т. Возняка на сам процес розвитку ідей України та Ізраїлю з погляду віри та релігії. Ідея України змінювалась і мала різні аспекти. "Це й Україна – народ, і Україна територія, і Україна – держава, ба, навіть Україна істина. Однак як і Ізраїль, Україна починалась як певний принцип чи завдання, тобто у

сфері духовній. У різні часи своєї історії вона порізно, подібно до народу Ізраїлевого, бачила себе носієм чи вмістилищем якогось правильного Закону, а врешті-решт Одкровення" (Возняк, 2016: 73). "Хрещення України-Руси включило її в загальносвітовий процес осмислення людиною самої себе і свого місця у світі. Вплинуло воно і на формування національної та державницької ідеї. Національну ідею скріпило саме хрещення, яке виділило/включило народ спосеред/до інших народів, так само, як і Заповіт Авраамів виділив євреїв з-поміж інших народів. Як бачимо, щодо євреїв, цей принцип спрацював на відособлення. З Україною-Руссю ситуація була складнішою. Хрещення Київської Русі включило нас у вселенський християнський світ. І ми неначе стали, як інші. Однак з іншого боку таке хрещення в певній мірі легітимізувало нас серед інших народів" (Возняк, 2016: 75). Однак церковний розкол серйозно вплинув на розвиток української нації і виплекав провідну верству державного будівництва і націогенезу – українське козацтво. – "... Плекаючи Східну традицію та силою обставин і через політиканство Польщі. Яка узурпувала за собою право представляти та абсолютизувати Західну традицію, Україна в релігійних змаганнях все більше відособлювалася та самоусвідомлювалася як особливий регіон, де зберігається істинний шлях до спасіння. Таке відокремлення, яке почасти інспірувалося ззовні, все більше кристалізувало ідею України як хоронительки певного сакраменту. Це і стало головною провідною ідеєю Козацьких воєн" (Возняк, 2016: 75). Але згодом "втягнення України в Російську імперію нівелювало цю окремішність в пошуках правильного закону.... Тим самим українськість сильно ослаблювалася. Ставши "єдиновірними" (принаймні формально, бо відмінності між українським та російським трансформованим православ'ям теж чималі), ми мали б стати одним цілим і цілком природно втратити стержень своєї окремішності" (Возняк, 2016: 75).

Щодо впливу релігії на державне будівництво Ізраїлю. На думку Т. Возняка, "побудова держави Ізраїль була наперед закладена іудаїзмом як сповідання союзу між богом й обраним та покликаним ним народом. Про що й йдеться у п'ятій книзі Мойсеєвій "Повторення Закону": "Якщо будете виконувати Господні накази, то посядете Обіцяний Край". Однак на думку Т. Возняка, поняття Ізраїлю "...не є таким простим. Воно включає в себе декілька понять... Щонайперше слід, очевидно, розуміти під Ізраїлем не так територію чи державу, як власне народ Ізраїлевий чи просто Ізраїль. Ізраїль-територія та Ізраїль-державна є лише своєрідним одягом народу Ізраїлевого, тобто власне першопочаткового Ізраїлю" (Возняк, 2016: 67).

Учений зазначає: "ми повинні бути свідомі того, на чому розбудовувався як Ізраїль, так й Україна – на вселюдському непереможному прагненні до спасіння. А вже вибирати кожному своє, а чи відречемося ми від цього шляху, чи ні – такою буде і наша подальша доля. Тим більше, що попередження Голодомору та Голокосту вже зроблені" (Возняк, 2016: 77).

Висновки. Спільні події в історії держав, схожі особливості їхнього генезису спонукають до тісної міждержавної взаємовигідної співпраці та врахування досвіду державотворення.

Маємо бути свідомими і загроз, що існують для нашого партнерства. Ідеться про використання російськими спецслужбами, які наслідують у цьому своїх радянських попередників, так званої єврейської карти проти України. Суть цієї стратегії полягає в тому, щоб

поставити знак рівності між українськими патріотами й антисемітами. Ще 2009 р. на конференції в Іллінойському університеті український поет М. Фішбейн чітко описав метод російських спецслужб в Україні: одних звинуватити у винищенні євреїв, а інших – у героїзації тих, хто, буцімто, винищував. Таким чином Москва намагалася дискредитувати незалежницький рух України, створити їй негативний імідж серед західних держав".

Україна прагне перейняти успішний досвід Ізраїлю з розбудови сильної та сучасної держави з інноваційною економікою. Розвиток Держави Ізраїль засвідчив – війна не є перешкодою навіть для інновацій. Навпаки, напружена безпекова ситуація, брак природних ресурсів, несприятливий клімат (наприклад, для сільського господарства) стимулювали винахідництво та розвиток технологій.

Бібліографія

Армія оборони Ізраїлю. Взято з https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%80%D0%BC%D0%B8%D1%8F_%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%8B_%D0%98%D0%B7%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BB%D1%8F.

Возняк, Т. (2016). Відродження держави і людини. Аспект обіцяного краю та спасіння. Спільне і відмінне у відродженні Ізраїлю та України. *Філософічні есе*. Київ, 65-77.

Ворона, П. В. (2018). Генеза освіти Ізраїлю – ідеологічний аспект для становлення нації. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України: тези XI Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Хмельницький, 15 листопада 2018 року). Хмельницький, 359-362.

Ворона, П. В. (2018). Уроки діяльності Центральної ради для розбудови публічної влади в Україні. *Економіка і держава. Серія: державне управління*, 6, 4-9.

Масенко, Л. (2017). Державна мова: досвід Фінляндії та Ізраїлю. *Безпека держави. Універсум*, 3/4, 18.

Мучник, А. М. (2012). *Біблістика для менеджерів: біблічне право*: навч.-метод. посібник. ч. 2. Полтава: Промелектроніка.

Нова концепція. ЦАХАЛ готується к "битвам между войнами". Взято із <https://war-in-syria.livejournal.com/141559.html>.

Про Збройні сили України. Закон України від 6 грудня 1991 року № 1934-XII. (1992). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 9, ст. 108.

Стуканов, С. (2018). Відродження іврит у нуля, або уроки для українців та української мови. Взято із https://galinfo.com.ua/articles/vidrodzhennya_ivrytu_z_nulya_abo_uroky_dlya_ukraintsv_ta_ukrainskoj_movy_289872.html

ЦАХАЛ: сокращения ради оснащения. (2013). Взято із <https://archive.9tv.co.il/news/2013/07/11/154154.html>

The Military Balance. (2018). DOI: 10.1080/04597222.2018.1416981

References

Armiya Oborony Izrayilya [Israel Defense Forces]. Retrieved from https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%80%D0%BC%D0%B8%D1%8F_%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%8B_%D0%98%D0%B7%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BB%D1%8F [in Ukrainian].

Wozniak, T. (2016). *Vidrodzhennia derzhavy i liudyny. Aspekt obitsianoho kraiu ta spasinnia. Spilne i vidminne u vidro-dzhenni Izrailiu ta Ukrainy* [Revival of the state and man. Aspect of the promised land and salvation. Common and different in the revival of Israel and Ukraine]. *Filosofichni ese* [Philosophical essays]. Kyiv, 65-77 [in Ukrainian].

Vorona, P. V. *Geneza osvity Izrailiu – ideolohichniy aspekt dlia stanovlennia natsii* [Genesis of education in Israel – an ideological aspect for the formation of the nation]. *Osvitno-naukove zabezpechennia diialnosti skladovyykh sektoru bezpeky i oborony Ukrainy Educational and scientific support of the components of the security and defense sector of Ukraine: tezy XI Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (m. Khmelnytsky, 15 lystopada 2018 roku). Khmelnytsky, 359-362 [in Ukrainian].

Vorona, P. V. (2018). *Uroky diyalnosti Tsentralnoyi rady dlya rozbudovy publichnoyi vlady v Ukraini* [Lessons from the activities of the Central Council for the development of public power in Ukraine]. *Ekonomika i derzhava. Seria: derzhavne upravlinnia* [Economy and State. Series: Public Administration], 6, 4-9 [in Ukrainian].

Masenko, L. (2017). *Derzhavna mova: dosvid Finliandii ta Izrailiu. Bezpeka derzhavy* [State language: the experience of Finland and Israel. State security]. *Universum* [Universe], 3-4, 18 [in Ukrainian].

Muchnyk, A. M. (2012). *Bibliistika dlia menedzheriv: bibliine pravo* [Bibliography for managers: Biblical law]: navch.-metod. posibnyk. ch. 2. Poltava: Promelelectronics [in Ukrainian].

Novaya kontseptsyia. TsAKhAL hotovytisia k "bytvm mezhdu voinamy" [New concept. The IDF is preparing for "battles between wars"] Retrieved from <https://war-in-syria.livejournal.com/141559.html> [in Ukrainian].

Pro Zbroini Syly Ukrainy. Zakon Ukrainy vid 6 hrudnia 1991 roku № 1934-XII [About the Armed Forces of Ukraine. Law of Ukraine of December 6, 1991 № 1934-XII]. (1992). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], 9, 108 [in Ukrainian].

Stukanov, S. (2018). Vidrodzhennia ivrytu z nulla, abo uroky dlia ukrainsiv ta ukrainskoi movy [Revival of Hebrew from scratch, or lessons for Ukrainians and the Ukrainian language]. Retrieved from https://galinfo.com.ua/articles/vidrodzhennya_ivrytu_z_nulya_abo_uroky_dlya_ukrainsiv_ta_ukrainskoi_movy_289872.html [in Ukrainian].

TSAKHAL: sokrashcheniya radi osnashcheniya [IDF: cuts for equipment]. (2013). Retrieved from <https://archive.9tv.co.il/news/2013/07/11/154154.html> [in Russian].

The Military Balance. (2018). DOI: 10.1080/04597222.2018.1416981

Received: April 05, 2021

Approved for printing: May 31, 2021

Published: June 08, 2021

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Public Administration, 2(14), 5-9.

DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2021/14-1/6>

Petro Vorona, Doctor of Science in Public Administration, Professor, Combatant,
Head of the Grant Support Department of the National Research Fund of Ukraine, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-6755-9023>
e-mail: voron67@ukr.net

GENESIS OF STATEHOOD: UKRAINE-ISRAEL: COMPARATIVE BASIC ANALYSIS

In the article the author studies the peculiarities of the influence of three principles of statehood formation (army, language, faith) on the state-building process of Ukraine and Israel, their comparative analysis in the perspective of geopolitical state of these countries.

The author analyzes the emergence and formation of the armed forces of these countries (Armed Forces and the IDF) and their participation in the protection of national interests, security. Quite interesting and instructive is the formation and operation of the military doctrine of Israel, the process of its modernization and the fundamental role of ideological foundations for the IDF in the process of strengthening the defense capabilities of states.

The influence of language and religion for the nation-building and state-building processes of Ukraine and Israel has been studied as a result of a comparative analysis. The author emphasizes the common features of the history of these countries and at the same time different ways and mechanisms of consolidating statehood. In the article the author examines the position of the philosopher T. Wozniak on the very process of development of ideas of Ukraine and Israel in view of institutionalism in the processes of state formation of faith and religion.

Citing Ukrainian researchers, the author emphasizes that the success of Israel and the failure of Ukraine in national politics was caused by one, but very important for the cause of language planning, circumstance. The founding of Israel was ruled by a strong, responsible elite for its people, who wanted it to have its own state after the hardships. In Ukraine, such an elite failed to come to power.

In his conclusions, the author emphasizes that common events in the history of states, similar features of their genesis encourage close interstate mutually beneficial cooperation and taking into account the lessons of state formation.

Keywords: army, religion, state language, Ukraine, Israel, state-building processes, national security.